

РЕЦЕНЗИЯ

за

дисертационен труд

на тема:

„ВЛИЯНИЕ НА ПОРЕДНОСТТА НА РАЖДАНЕТО НА АРАБСКИТЕ
ДЕЦА В ИЗРАЕЛ ВЪРХУ ТЯХНОТО ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ“

на

МАГИДА АБУ АЯШ МУРАД

за присъждане на образователна и научна степен

„Доктор“

в докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“

Научен ръководител:

Проф. д.н. Румен Стаматов

Изготвил рецензията:

доц. д-р Миглена Кръстева-Иванова

Актуалност на дисертационният труд:

Актуалността на представения за обсъждане дисертационен труд е в амбицията на дисертанката да обогати научната психология в една достатъчно разработвана, норазгледана през специфичен ракурс тематика- да се установи по какъв начин влияе поредността на раждане на детето върху личностното му развитие, в контекста на израстването му и формирането му като успешна личност в Израел. Една от основните тези е, че редът на раждане е най-важният признак в семейната среда, който оказва значително влияние върху поведението на детето. Личностните черти са разгледани през призмата на петфакторния модел-насоченост към другите, отвореност към опита, екстроверсия, невротизъм, съзнателност.

Факторите включват невротизъм, който включва самосъзнание, депресия, тревожност и враждебност, отвореност към опита, която включва ценности, идеи, естетика, чувства и действия на фантазията, и екстраверсия, която включва положителни емоции, търсене на вълнения, асертивност, активност, топлота и общителност. Сред другите са съглашателство, което включва нежност, отстъпчивост, скромност, прямота, алтруизъм, отстъпчивост и доверие, и добросъвестност, която включва самодисциплина, обмисляне, стремеж към постижения, ред, послушание и компетентност. Тези личностни черти могат да бъдат по-малко или повече стабилни в зряла възраст и да имат сходна структура в различните култури. В основата на авторовото изследване стоят проучванията, които показват, че личностните черти са свързани със субективното благополучие, професионалните постижения, използването на социалните медии и предприемаческата дейност, академичните постижения и удовлетвореността от работата.

Съвременната геополитическа обстановка в Израел предполага и сложност във възприемането на променящите се и застрашителни ситуации

от страна на живеещите на тези територии, за които дисертантката е отделила специално внимание. За изследването и важно да се каже, че начинът, по който хората интерпретират и възприемат стреса, зависи от тяхната личност. Това означава, че личностните фактори оказват влияние върху възприемането и интерпретирането за психологически дистрес. Напр. невротизмът е силно свързан със симптомите на тревожност и депресия, а оттам и с психологическия дистрес. Следователно хората с висок невротизъм са склонни да бъдат уязвими към депресивни симптоми и психологически дистрес. Ето защо личностните качества на децата допринасят за нивото на психологическия им дистрес заедно с академичните изисквания, социално-икономическото ниво на семействата им, родителския натиск и други стресови обстоятелства, свързани с конфликта в Близкия изток.

Теоретична разработка е структурирана в увод, 3 глави, изводи и препоръки, резултати от изследване, дискусия, заключения и е общо 180 страници. Основният текст съдържа 10 фигури и 51 таблици. Списъкът на цитираната литература се състои от 74 източника на английски език и 7 приложения.

Емпиричното психологично изследване си поставя за цел да се обогатят достъпните до този момент изследвания, относно влиянието на реда на раждане върху личностното развитие на децата в контекста на израелското общество и да се установи дали влиянието на личностните черти върху психологическия дистрес може да бъде преодоляно чрез програма за интервенция.

Подборът на целевата група и изборът на участници са коректни, броят на ИЛ е достатъчен, за да бъдат направени съответните изводи.

Инструментариумът е адекватен за поставените задачи и изследователски хипотези:

1. Структуриран график за събиране на лична информация от изследваните лица;
2. Тест / график за изследване на психологическия дистрес (адаптация на Aggarwal et. al. (2005);
3. Тест / график за личностни черти (адаптация на John & Srivastava (1999).
4. Включена в инструментариума на емпиричното психологично изследване е и създадената и приложена от автора програма за интервенция върху стреса.

Заклучение и изводи:

Резултатите от проучването ясно показват кои личностни характеристики на израелските деца са най-доминиращи. В тази връзка средните резултати разкриват, че сред петте личностни черти най-доминиращата черта е съвестността.

Друг интересен извод е, че включените в извадката израелски ученици имат по-високи нива на невротизъм. Анализът показва, че невротизмът често се свързва с наличието на самообвинения и пожелателно мислене, когато са изправени пред стресиращо житейско събитие, а удължаването на тези състояния може да доведе до повишаване на нивата на психологически дистрес и тревожност.

Изследването потвърждава следните практически изводи:

- Ефектът на реда на раждане е потвърден в това проучване по отношение на две личностни черти - екстраверсия и невротизъм, като в тази връзка учителите могат да използват концепцията за реда на раждане, за да определят точно и бързо възприятията на децата за взаимодействието със съучениците им.

- Използването на информацията за реда на раждане може да бъде мощен инструмент, особено при консултиране на децата, тъй като те ще кажат, че учителят лично разбира техните индивидуални възприятия и чувства.

-учителите могат също така да използват позицията на раждане, за да предвидят ирационалното поведение на учениците и да намерят ефективни средства за справяне с него.

Приносите на докторантката могат да бъдат обобщени:

1. Резултатите от изследването могат да подпомогнат работещите в училищата да разработят програми и учебните материали, които следва да са насочени към развиване на емоционална стабилност и откритост при учениците.

2. Разработената програмата за интервенция е успяла да овладее значително нивата на психологически дистрес сред децата, ръководството на училището трябва да обмисли редовни програми за интервенция, за да контролира дистреса сред учениците.

3. Би могло да се съдейства на учителите да обмислят възможността да взаимодействат с децата в училище въз основа на техния тип личност, за да постигнат по-добри резултати в обучението.

4. Родителите на децата в училище също трябва да вземат предвид, че техните взаимодействия и предпочитания към определени братя и сестри в сравнение с други оказват значително влияние върху развитието на тяхната личност. В тази връзка е важно родителите да избягват да сравняват децата въз основа на тяхната личност, тъй като всички деца не могат да имат еднаква личност.

Авторефератът има своите предимства като научен текст, посочени са необходимия брой публикации /три/.

От всичко изложено до този момент смятам, че дисертационният труд на Магида Абу Аяш-Мурад има научно-изследователска тежест и допринася за практическото психологично знание и представлява напълно завършен конструкт.

Предлагам на уважаемите членове на научното жури, да гласуват за присъждането на Магида Абу Аяш-Мурад на образователно-научна степен „Доктор“ в докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“.

7.04.2024 г, Варна

Изготвил рецензията:
доц. д-р М. Кръстева-Иванова